

In gesprek met Jeanneke Scholtens

Op zoek naar zaden van hoop

“Door ruimte te maken voor verandering, maak je ruimte voor groei en impact.”

Jeanneke Scholtens

In een wereld, die voortdurend verandert, is het van belang voor organisaties om verder te kijken dan het heden. Dat geldt ook voor kerken, die niet alleen met uitdagingen zoals secularisatie en vergrijzing te maken hebben, maar tegelijk ook met de roep om meer maatschappelijke relevantie. Jeanneke Scholtens, toekomstonderzoeker en auteur van de boeken ‘Hoop’ (samen met Tim Vreugdenhil) en ‘De toekomst is fantastisch’ (zie kader), biedt inspirerende inzichten en praktische handvatten om met deze dynamiek om te gaan, ook voor kerkrentmeesters.

De kracht van trends: een nieuw perspectief op verandering

De toekomst kun je al in het heden zien, betoogt Scholtens. “De eerste signalen van verandering zijn nu al zichtbaar,” legt ze uit. Als toekomstonderzoeker kijkt ze naar drie niveaus: langere transities, huidige trends en trendsignalen. “Dit onderscheid helpt je om chocola te maken van de chaos,” zegt ze met een glimlach. Door in te zoomen op de onderstroom van verandering, zoals sociale initiatieven en normverschuivingen, wordt duidelijk dat hoopvolle ontwikkelingen volop aanwezig zijn.

Een van de opvallendste trends die Scholtens signaleert, is de groeiende behoefte aan zingeving en verbinding buiten de kerk. Dit zien we niet alleen terug in de populariteit van meditatie en astrologie, maar ook in initiatieven die sociale cohesie bevorderen. Van solidaire koelkasten in buurten tot levende adventskalenders, waarbij mensen hun deur openzetten: de maatschappij zoekt naar nieuwe manieren van samenleven.

“Mensen hebben meer dan ooit behoefte aan betekenisgeving,” stelt Scholtens. “Dat biedt kansen voor kerken, die als geen ander een plek kunnen bieden voor verdieping en ontmoeting.” Daarnaast wijst Scholtens op het belang van hoop. Ze verwijst naar de woorden van Jan Rotmans, die benadrukt dat vooruitgang vaak ontstaat vanuit kleine, hoopvolle stappen die op de lange termijn grote impact hebben. Scholtens: “Als je voorbij de incidenten kijkt, zie je dat er op structureel niveau veel positieve bewegingen zijn. Bijvoorbeeld rond duurzame transitie neem ik dit waar. We zien enerzijds heftige incidenten, zoals bosbranden en ander natuurgeweld, maar anderzijds ook veranderingen in gedrag en overtuigingen: mensen die de verwarming lager zetten, zonnepanelen plaatsen,

de elektrische auto. Een transitie vergt een lange adem, maar bovenal een normverandering, die we gestalte zien krijgen. Het is helpend om hier met een transitiebril en hoopvol naar te kijken.”

Wat betekent dit voor de kerk?

De kerk bevindt zich in een unieke positie. Enerzijds wordt zij geconfronteerd met dalende ledenaantallen en een veranderende rol in de samenleving. Anderzijds biedt juist deze tijd volop kansen om opnieuw relevant te worden. “De chaos die we nu zien, kan ook een vruchtbare bodem zijn voor nieuwe initiatieven,” aldus Scholtens.

“Mensen hebben meer dan ooit behoefte aan betekenisgeving. Dat biedt kansen.”

Ze noemt het voorbeeld van het festival ‘Spirit of Amsterdam’, waar kerken hun deuren openen voor uiteenlopende activiteiten en gemeenschappen zo samenbrachten. “Veel kerken hebben lange tijd geprobeerd zichzelf te redden. Dit soort openheid laat zien dat er ook een andere weg mogelijk is, een weg die aansluit bij wat mensen zoeken: verbinding, diversiteit en hoop. Ook hier is een normverandering gaande: steeds meer mensen verlangen naar gemeenschapszin. Kerken kunnen hierop inspelen door hun gebouwen open te stellen voor de wijk, multifunctionele ruimtes te creëren of initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan sociale cohesie.”

In sommige dorpen en steden zien we al kerken die nieuwe functies krijgen. Denk aan kerkgebouwen die dienen als ontmoetingsplek voor culturele of maatschappelijke activiteiten. “Het gaat niet

Daarnaast benadrukt ze het belang van contextbewustzijn. "Elke kerk staat in een andere omgeving, met andere uitdagingen en kansen. Kijk goed naar wat er lokaal speelt. Is er veel armoede? Dan kan barmhartigheid een leidend thema zijn. Bevind je je in een groeiend dorp? Overweeg dan hoe je kunt bijdragen aan de gemeenschap als plek van ontmoeting en inspiratie."

Het durven maken van keuzes is cruciaal, stelt Scholtens. "Als je kiest voor een scenario waarin de kerk een plek voor iedereen wordt, handel daar dan naar. Zoek naar samenwerkingen, betrek nieuwe doelgroepen en sta open voor verandering." Ze waarschuwt echter ook voor te veel voorzichtigheid. "De angst om fouten te maken, kan verlamdend werken. Maar niets doen is vaak het grootste risico." Daarnaast kunnen kerkbesturen inspiratie halen uit andere sectoren. In het bedrijfsleven

is toekomstgericht denken bijvoorbeeld al een ingeburgerd fenomeen. Teams nemen de tijd om scenario's te schetsen, niet alleen om risico's te vermijden, maar vooral om kansen te benutten. Door deze aanpak over te nemen, kunnen kerken leren om de blik op lange termijn te richten en verrassende verbindingen te leggen.

Inspiratie en hoop als drijvende kracht

"De toekomst is niet vastomlijnd," benadrukt Scholtens. "We hebben zelf invloed op de richting die we kiezen. Dat geeft hoop en energie." Door bewust aandacht te geven aan de toekomst, kan de kerk niet alleen relevant blijven, maar ook een bron van inspiratie zijn voor de samenleving. Ze geeft een inspirerend voorbeeld: een luisteroefening van Merlijn Twaalfhoven (tegen-tijd.nl/zeven-generaties/) waarbij deelnemers zich voorstellen hoe generaties

zich verbinden. "Als je je bewust wordt van de impact die je nu kunt hebben op de wereld van je kleinkinderen, verandert dat je perspectief en je keuzes." Een ander belangrijk element is het loslaten van perfectionisme. Scholtens benadrukt dat het beter is om iets te proberen en fouten te maken, dan niets te doen. "Creativiteit en groei ontstaan vaak juist in de momenten dat dingen niet volgens plan gaan."

Voor kerkbesturen is het nu het moment om stappen te zetten. Laat je inspireren door de trends, maak ruimte voor nieuwe ideeën en durf te kiezen voor een toekomst waarin de kerk opnieuw een plek van betekenis is. En kun je zelf daar niet meer de tijd en energie voor opbrengen, vraag dan mensen van buiten je bestuur je erbij te helpen. Zoals Scholtens het treffend verwoordt: "Door ruimte te maken voor verandering, maak je ruimte voor groei en impact."

Maak kans op een gratis boek!

De boeken 'Hoop' (samen met Tim Vreugdenhil) en 'De toekomst is fantastisch' bieden inspirerende inzichten en praktische handvatten om hoopvol de toekomst in te gaan, ook voor kerkrentmeesters. Van elk van deze boeken mogen wij een exemplaar weggeven.

Kans maken op een gratis boek? Scan de QR-code en laat ons weten welk boek je graag zou willen ontvangen en waarom. Wie weet ontvang jij een gratis exemplaar.

alleen om overleven," benadrukt Scholtens, "maar om opnieuw betekenisvol zijn in een veranderende wereld."

Handelingsperspectieven voor kerkbestuurders

Voor kerkbestuurders is het belangrijk om strategisch na te denken over de toekomst. "Langetermijnplanning voelt soms als een ver-van-je-bedshow," erkent Scholtens. "Maar juist door tijd vrij te maken om over de toekomst na te denken, kun je nu betere beslissingen nemen." Ze raadt aan om eens in de zes tot acht weken een reflectiemoment in te plannen dat volledig in het teken staat van toekomstgericht denken. "Laat de dagelijkse urgenties even achter je en stel de vraag: waar willen we naartoe en wat moeten we nú doen om daar te komen?" Voor gemeenten die nog maar beperkte scope op de toekomst hebben, heeft ze een goede tip: "Denk dan aan je kleinkinderen: hoe wil je dat zij iets van het geloof meekrijgen, hoe wil je dat zij zich aan deze plek verbinden?"

Een stappenplan voor de toekomst

Om kerkbesturen op weg te helpen, biedt Scholtens een eenvoudig stappenplan dat is gebaseerd op de inzichten uit haar boeken:

1. Agendeer de toekomst: Plan regelmatig bijeenkomsten waarin de lange termijn centraal staat. Laat je inspireren door trends en stel een gezamenlijke visie op.
2. Analyseer de omgeving: Kijk naar wat er speelt in je lokale context. Welke maatschappelijke behoeften kunnen worden ingevuld door de kerk?
3. Formuleer kernwaarden: Bepaal als bestuur welke waarden centraal staan en hoe deze aansluiten bij de behoeften van de omgeving.
4. Maak keuzes: Kies een richting die past bij je gemeenschap en zet die overtuigend in.
5. Werk samen: Betrek jongeren, wijkbewoners en andere organisaties. Nieuwe perspectieven brengen energie en ideeën.
6. Houd de koers vast: Verandering vergt tijd en consistentie. Blijf trouw aan de gekozen richting.
7. Omarm onzekerheid: Onzekerheid hoort bij verandering. Zie het als een kans om creatief te zijn en nieuwe mogelijkheden te ontdekken.
8. Vier successen: Kleine mijlpalen kunnen helpen om energie en betrokkenheid binnen de gemeenschap te vergroten. Deel deze successen en maak ze zichtbaar.

